

Conf. univ. dr. **Radu Chiriță**
Facultatea de Drept a Universității „Babeș-Bolyai”
din Cluj-Napoca

Lect. univ. dr. **Oana Bugnar-Coldea**
Asist. univ. dr. **Cristina Tomuleț**
Av. drd. **Mihnea Novac**

Drept constituțional. Libertăți publice

Caiet de seminar

Ediția a 5-a, revizuită și adăugită

Editura
Hamangiu

4. Elemente de teorie

4.1. Introducere

4.1.1. Noțiunea de drepturi și libertăți fundamentale. Clasificări

1.

Drepturi și libertăți fundamentale	Drepturi și libertăți nefundamentale
<p>Acele interese care țin de esența unei societăți și a căror încălcare lezează nu doar persoana în cauză, ci întreaga societate</p> <p><i>ex.: dreptul la viață, dreptul la libertate, dreptul la liberă exprimare etc.</i></p> <p>– inerente persoanei umane; – recunoscute prin Constituție → o lege care încalcă un astfel de drept va fi neconstituțională; – există și drepturi fundamentale care nu apar în Constituție (<i>ex.: dreptul de a nu fi discriminat</i>);</p>	<p>Toate celelalte drepturi</p> <p><i>ex.: dreptul de a deduce TVA, dreptul la gratuitate pe mijloacele de transport etc.</i></p> <p>– societatea nu e afectată de încălcarea sau dispariția unui astfel de drept; – uneori ar putea conduce la atragerea răspunderii delictuale, dar nu penale.</p>

Drepturi și libertăți fundamentale	Drepturi și libertăți nefundamentale
<p>– încălcarea lor poate atrage răspunderea penală sau cel puțin contravențională;</p> <p>– nu există o regulă cu privire la selecția lor, reprezintă voința puterii constituante → se pot modifica în timp.</p>	

2.

Drepturi	Libertăți
<p>Acele interese fundamentale protejate, importante nu doar pentru persoana în cauză, ci pentru întreaga societate</p> <p>→ persoana căreia îi sunt recunoscute nu poate renunța la exercitarea lor.</p> <p><i>ex.: dreptul de a nu fi supus discriminării, dreptul la o instanță imparțială etc.</i></p>	<p>Acele interese fundamentale protejate, care prezintă în principal importanță doar pentru persoana căreia îi sunt recunoscute</p> <p>→ persoana căreia îi sunt recunoscute poate renunța la exercitarea lor.</p> <p><i>ex.: dreptul la viață privată;</i></p> <p>→ orice libertate include și un corelativ negativ.</p> <p><i>ex.: libertatea de exprimare cuprinde atât dreptul de manifestare a opiniei, cât și dreptul de a nu-ți manifesta opinia.</i></p>

3.

Există drepturi și libertăți fundamentale reglementate:		
<p>a. doar la nivel intern</p> <p><i>ex.: dreptul la pensie</i></p>	<p>b. atât la nivel intern, cât și la nivel supranațional</p> <p><i>ex.: drepturile garantate prin prevederile C.E.D.O. (dreptul la viață, dreptul la un proces echitabil etc.)</i></p>	<p>c. doar la nivel supranațional</p> <p><i>ex.: drepturile și libertățile fundamentale comunitare – dreptul la liberă circulație în interiorul UE, dreptul de a alege liber reședința în interiorul UE etc.</i></p>
<p>→ acestea pot fi protejate fie prin invocarea unei excepții de neconstituționalitate, fie prin adresarea către o instanță de judecată.</p>	<p>→ acestea pot fi protejate prin invocarea unei excepții de neconstituționalitate, prin adresarea către o instanță de judecată ori prin solicitarea adresată instanței naționale de a aplica cu prioritate prevederile C.E.D.O. [art. 20 alin. (2) din Constituție].</p>	<p>→ acestea pot fi protejate prin sesizarea unei instanțe de judecată cu solicitarea de a aplica cu prioritate normele de drept supranațional.</p>

4.

Drepturi și libertăți individuale	Drepturi și libertăți colective
<p>Protejează o anumită persoană.</p> <p><i>ex.: dreptul la viață privată, dreptul de a nu fi supus torturii etc.</i></p>	<p>De protecție se bucură o colectivitate, dar nu și membrii acesteia în mod individual.</p> <p><i>ex.: dreptul popoarelor la autodeterminare.</i></p>

5.

Drepturi și libertăți absolute	Drepturi și libertăți relative
<p>Nu pot fi niciodată limitate → orice limitare a dreptului = încălcare.</p> <p><i>ex.: dreptul de a nu fi supus tratamentelor inumane sau degradante, dreptul de a nu fi supus discriminării etc.</i></p>	<p>Pot fi limitate în anumite condiții. Majoritatea drepturilor și libertăților fundamentale sunt relative.</p> <p><i>ex.: dreptul de acces la justiție, dreptul de proprietate, libertatea de exprimare etc.</i></p>

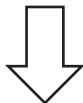
4.1.2. Condițiile de limitare a drepturilor și libertăților relative

Art. 53 din Constituție

(1) Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apă-

rarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.

(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.

1. Ingerința să fie prevăzută de lege – norma să fie accesibilă, previzibilă și să ofere suficiente garanții împotriva aplicării abuzive

„Lege” – *act juridic în sens larg, nu doar actul normativ adoptat de Parlament.*

De exemplu, Curtea a apreciat că „legea” poate consta:

- într-un precedent judiciar – Hotărârea *Sunday Times c. Marii Britanii*, 26 aprilie 1979;
- într-un tratat internațional ratificat de statul în cauză – Hotărârea *Slivenko c. Letoniei*, 9 octombrie 2003;
- într-un regulament de ordine interioară din cadrul unei persoane juridice, adoptat în baza prevederilor Codului muncii, Decizia *Madsen c. Danemarcei*, 7 noiembrie 2002;
- în principii de drept, Decizia *Wretlund c. Suediei*, 9 martie 2004.

Accesibilitatea legii – norma trebuie să fie publicată, astfel încât orice persoană interesată să poată lua cunoștință de conținutul ei.

Previzibilitatea legii – norma trebuie să fie enunțată cu suficientă claritate, pentru ca orice persoană interesată să poată anticipa în ce condiții se aplică legea respectivă și care sunt consecințele aplicării sale.

Existența unor garanții împotriva arbitrariului – legea trebuie să prevadă cu exactitate situațiile și condițiile în care se poate dispune o măsură care limitează drepturile prevăzute în Convenție, precum și posibilitatea ca persoana lezată să poată contesta aplicarea măsurii în fața unui organ independent.

2. Ingerința să vizeze un scop legitim → art. 53 din Constituție, art. 8 pct. 2, art. 9 pct. 2, art. 10 pct. 2, art. 11 pct. 2 din Convenție

- apărarea securității naționale;
- protecția siguranței publice;
- protecția sănătății publice;
- protecția moralei publice;
- protecția drepturilor și libertăților cetățenilor;
- prevenirea infracționalității;
- bunăstarea economică a țării;
- prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.

3. Ingerința să fie necesară într-o societate democratică, pentru atingerea scopurilor legitime

- ingerința să fie **necesară** → să aibă la bază o *nevoie socială imperioasă*, iar ingerința să fie *utilă* pentru atingerea scopului vizat;

- ingerința să fie **proporțională** cu scopul vizat;
- ingerința să **nu se aplice discriminatoriu**;
- ingerința să fie **compatibilă cu spiritul unei democrații**.